

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

IX.517.1702.2017.TRo

Pan
Prof. Łukasz Szumowski
Minister Zdrowia

Miodowa 15
00-952 Warszawa

Problemy związane z funkcjonowaniem Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym w Gostyninie (zwanego dalej: KOZZD lub Ośrodkiem) były przedmiotem mojej licznej korespondencji prowadzonej z Panem Ministrem, a także z Pana poprzednikami. W wystąpieniach generalnych przedstawiałem przede wszystkim te kwestie, które z uwagi na swoją rangę, dotyczyły braku uregulowania w ustawie z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz. U. z 2014 r. poz. 24 z późn. zm., dalej zwanej ustawą) praw i obowiązków osób umieszczonych w KOZZD oraz podstaw ograniczenia tych praw. W swoim ostatnim wystąpieniu z dnia 31 lipca 2018 r. zgłosiłem szereg postulatów dotyczących zmian legislacyjnych w ww. ustawie oraz w wydanych na jej podstawie aktach wykonawczych. Z przykrością stwierdzam, że do dnia dzisiejszego nie otrzymałem odpowiedzi zawierającej informację o zajętych przez Pana Ministra stanowiskach w sygnalizowanych sprawach.

Wśród postulatów przedstawionych Panu Ministrowi znalazł się m.in. ten dotyczący zmiany obowiązującego ówczesnie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie wskazania zakładu psychiatrycznego wykonującego obserwację orzeczoną przez sąd (Dz. U. z 2014 r. poz. 86). Po przejściu większości

pomieszczeń Regionalnego Ośrodka Psychiatrii Sądowej w Gostyninie (dalej ROPS) przez KOZZD, występowały bowiem istotne problemy w prowadzeniu obserwacji psychiatrycznej. Dodatkowo przedmiotowa obserwacja była prowadzona przez dyrektora ROPS, który był jednocześnie dyrektorem Ośrodka. Opinię o konieczności umieszczenia pacjenta w KOZZD wydawała więc osoba, która *de facto* zrzędzała tą placówką. Niestety, zgłaszane wtedy uwagi nie zostały uwzględnione, co więcej, w znowelizowanym rozporządzeniu z dnia 16 listopada 2018 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 2186) zawarto rozstrzygnięcia jeszcze bardziej kontrowersyjne, niż miało to miejsce uprzednio. Jako zakład psychiatryczny wykonujący obserwację orzeczoną przez sąd na podstawie art. 13 ust. 2 ustawy wskazano bowiem Krajowy Ośrodek Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym, którego profil, ustalony przez ustawę z dnia 22 listopada 2013 r. nie pozwala na uznanie go za zakład psychiatryczny. Przepis art. 4 ust. 3 ustawy stanowi bowiem, iż zadaniem Ośrodka jest prowadzenie postępowania terapeutycznego wobec osób stwarzających zagrożenie umieszczonych w Ośrodku. Umieszczenie w KOZZD możliwe jest więc tylko takich osób, które spełniały przesłanki określone w art. 1 ustawy, a następnie sąd w wydanym orzeczeniu uznał, iż charakter stwierdzonych u nich zaburzeń psychicznych lub ich nasilenie wskazują, że ich pobyt w Ośrodku jest niezbędny ze względu na bardzo wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przez nich czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej, zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat. Nieodpowiadający wymogom ustawy będzie więc pobyt w Ośrodku osób podlegających dopiero weryfikacji istnienia przesłanki, o której mowa w art. 1 ust. 3 ustawy (poprzez obserwację).

Przedmiotowa zmiana rozporządzenia w żadnym razie nie uwzględnia także obecnych możliwości lokalowych Ośrodka. Na dzień 17 stycznia 2019 r. liczba umieszczonych tam pacjentów wynosiła 65, czyli o 5 przekracza limit 60 łóżek wskazany rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1480 z późn. zm.). Utrzymanie zresztą takiego limitu miejsc, mimo nowelizacji rozporządzenia dokonanej z dniem 22 września 2018 r., jest zabiegiem sztucznym, w sytuacji stałego wzrostu liczby kierowanych do KOZZD pacjentów i braku możliwości odmówienia ich przyjęcia. Nie reagowanie przez Pana Ministra na tę sytuację, np. poprzez otwarcie drugiego Ośrodka

w innej części Polski, będzie prowadziło do eskalacji problemów. Już obecnie pacjenci przebywają w pokojach nawet 8-osobowych, wyposażonych w piętrowe łóżka, co zupełnie nie przystaje do warunków podmiotu leczniczego, w którym prowadzi się terapię.

Niewątpliwie więc, przeprowadzanie obserwacji na podstawie art. 13 ust. 2 ustawy (być może kilku lub nawet kilkunastu osób w jednym czasie), w obecnych warunkach KOZZD i panujących tam zasad funkcjonowania, jest niemożliwe, a także negatywnie wpływa na proces terapeutyczny pacjentów. Nie bez znaczenia jest też fakt, już raz przeze mnie podnoszony, iż obserwację, a co za tym idzie także opinię o potrzebie umieszczenia w Ośrodku, podejmować będą osoby zatrudnione w KOZZD. Na te zagrożenia uwagę zwrócił również sam Dyrektor Ośrodka, który w rozmowie przeprowadzonej w dniu 21 grudnia 2018 r. z Głównym Koordynatorem do spraw Ochrony Zdrowia Psychicznego w Biurze RPO stwierdził, iż w chwili obecnej brak jest miejsc do przeprowadzania przedmiotowych obserwacji, a samo rozwiązanie prawne, w którym w jednej instytucji dokonuje się obserwacji i prowadzi postępowanie terapeutyczne, jest błędne. Mam więc głęboką nadzieję, że przedstawiona argumentacja przekona Pana Ministra do przeprowadzenia zmian prawodawczych we wskazanym powyżej zakresie.

Ponadto, analizując obowiązujące regulacje prawne muszę ponownie zwrócić uwagę Pana Ministra na treść załącznika nr 2 do obwieszczenia Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2018 r. w sprawie wykazów zakładów psychiatrycznych przeznaczonych do wykonywania środka zabezpieczającego określonego w art. 93c pkt 1-3 Kodeksu karnego oraz podmiotów leczniczych przeznaczonych do wykonywania terapii wobec sprawców określonych w art. 93c Kodeksu karnego w zakresie działalności stacjonarnej (M.P. z 2018 r. poz. 342). Wskazanie 53 łóżek w KOZZD w wykazie podmiotów leczniczych przeznaczonych do wykonywania terapii wobec sprawców określonych w art. 93c k.k. w zakresie działalności stacjonarnej, w kontekście przedstawionych już argumentów, jest zupełnie niezrozumiałe. Jak bowiem przy obecnym przeludnieniu KOZZD prowadzić stacjonarną terapię w ramach orzeczonego środka zabezpieczającego wobec dodatkowych 53 osób, zachowując przy tym skuteczność terapii orzeczonej wobec osób stwarzających zagrożenie, objętych ustawą z dnia 22 listopada 2013 r. Sądy wydając postanowienia w tych sprawach nie będą zapewne weryfikować, czy w KOZZD istnieje faktyczna możliwość

prowadzenia terapii stacjonarnej, skoro przepisy wymieniają Ośrodek, jako miejsce wykonywania takiego środka zabezpieczającego.

W tym miejscu pragnę również wskazać, iż w kontekście wejścia w życie zarządzenia Ministra Zdrowia z dnia 15 czerwca 2018 r. w sprawie likwidacji Regionalnego Ośrodka Psychiatrii Sądowej w Gostyninie - Zalesiu (Dz. U. M.Z. z 2018 r. poz. 46), zupełnie nieaktualna pozostaje treść załącznika nr 1 do cytowanego powyżej obwieszczenia Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2018 r., wobec pozostawienia w rubryce „Zakłady psychiatryczne przeznaczone do wykonywania środków zabezpieczających w warunkach maksymalnego zabezpieczenia”, pod pozycją 1, Regionalnego Ośrodka Psychiatrii Sądowej w Gostyninie z liczbą 2 dostępnych łóżek. Wobec likwidacji ROPS w Gostyninie obwieszczenie Pana Ministra w sprawie wykazu zakładów psychiatrycznych przeznaczonych do wykonywania środka zabezpieczającego, winno być jak najszybciej dostosowane do obowiązującego stanu faktycznego.

W związku z powyższym, na podstawie art. 16 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r. poz. 2179), uprzejmie proszę Pana Ministra o podjęcie inicjatywy prawodawczej, która konwaliduje wskazane powyżej uchybienia. Zwracam się również z prośbą o udzielenie mi odpowiedzi w niniejszej sprawie, jak i na uprzednio kierowane do Pana Ministra wystąpienia dotyczące ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób. Będę także zobowiązany za informację, czy w podległym Panu resorcie rozważano koncepcję otworzenia kolejnych Ośrodków, jak ten w Gostyninie, zlokalizowanych jednak w innych częściach kraju, np. na terenie dużych kompleksów szpitali psychiatrycznych.